

Збаразька централізована бібліотечна система

Методично-бібліографічний відділ

**Серія: «Назавжди в
пам'яті народній»**

***Афганістан:
Біль душі і пам'ять серця***

Бібліографічний посібник

*Збараж
2009 р.*

ББК

В даному бібліографічному посібнику зібрано описи книг та статей з періодичних видань, які висвітлюють питання Афганської війни 1979-1989 рр. та які можна знайти на полицках центральної районної бібліотеки. Матеріал розміщено за алфавітом прізвищ авторів, частково анований.

Посібник складається з трьох розділів: в першому розділі зібрано художню літературу про Афганську війну, у другому розділі – описи статей з періодичних видань, у третьому - сценарії святкування виводу військ з Афганістану.

Бібліографічний посібник призначений бібліотекарям, вчителям, учням середніх та вищих навчальних закладів, усім хто цікавиться всесвітньою історією та історією України, для самоосвіти та освіти.

Упорядник:

В. Радовська, методист методично –
бібліографічного відділу Збараської ЦБС

Комп'ютерний набір:

В. Радовська

Відповідальний:

О. Бойко, директор Збараської ЦБС

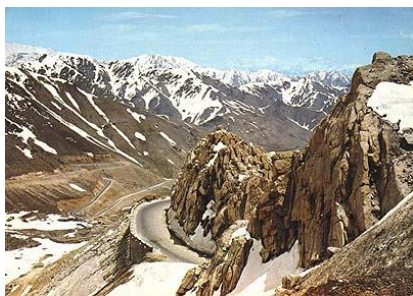
Війна змінює кожного: когось робить кращим, а когось – набагато гіршим, ніж він був. З війни ніхто не повертається таким яким туди пішов.

Алі Аншероні.

15 лютого 2009 року виповнюється 20 років із дня виведення радянських військ з Афганістану. У нових демократичних умовах історія не переривається і не починається заново. Неправильно чинять ті, хто намагається, зовсім перекресливши все радянське минуле, підмінити його тверезий аналіз усього лише беззастережним визнанням помилок. Вникнути ж в уроки Афганістану на державному рівні досі ніхто не спромігся.

7 квітня 1988 року міністр оборони Радянського Союзу Д.Язов підписав директиву, в якій йшлося: «Виведення військ, у разі підписання Женевських угод між Афганістаном та Пакистаном, здійснити відповідно до затвердженого плану з 15 травня 1988 року по 15 лютого 1989 року в два етапи...».

До моменту підписання Женевських домовленостей чисельність радянських військ в Афганістані становила 103 тисячі чоловік. Виведення військ почалося за затвердженим графіком, поетапно й послідовно. Подію висвітлювали понад

200 кореспондентів, яким було надано всі можливості для повного і правдивого її показу.

З початком виведення військ збройна опозиція посилила тиск на режим Наджибулли. Активізувалися бойові дії, енергійніше велася робота з розкладання держaparату, збройних сил Афганістану, робилися спроби захопити владу в ряді провінцій.

За свідченнями представників контрольних органів ООН, Радянський Союз і Афганістан повністю й точно виконували взяті в Женеві зобов'язання. США і Пакистан ці домовленості, по суті, ігнорували. Механізм контролю ООН виявився неефективним. Його представники навіть не були допущені на бази і центри підготовки моджахедів, розміщені в Пакистані. Конкретні факти порушень Пакистаном Женевських угод регулярно доводилися до Місії добрих послуг ООН у Кабулі. Проте ніяких санкцій щодо Пакистану з боку Радбезу ООН так і не було. Збройна опозиція пішла на загострення ситуації в країні.

По завершенні першого етапу виведення військ збільшилася кількість перекинутих караванів із військовими вантажами. Тільки у вересні—жовтні на територію Афганістану прибуло 180 караванів зі зброєю. Не переставали засилатися в Афганістан іноземні військові радники. Значну матеріальну, фінансову та допомогу порадами заколотникам у цей час надавали Саудівська Аравія і США. Американські спецслужби в Пакистані перейшли навіть до організації безпосереднього керівництва збройною опозицією. У Пешаварі спеціальне представництво у зв'язках із «рухом афганського опору» очолив помічник посла США в Ісламабаді Мак-Вільямс (колишній секретар Посольства США в Кабулі).

Водночас Пакистан висував претензії до Радянського Союзу, звинувачуючи його в нібито нарощуванні угруповання військ в Афганістані. Позиція США безпосередньо впливала на поведінку Пакистану. Спираючись на підтримку американців, Зія Уль-Хак і лідери афганської опозиції стали диктувати свої умови Радянському Союзу, Афганістану, ООН.

На прес-конференції в Москві Горбачов заявив: «Угоди є угоди. Ми бачимо, що робить Пакистан. Я не хочу вникати в деталі. Я лише хочу підкреслити, що спроби торпедувати угоди можуть мати серйозні негативні наслідки». Тобто Москва протестує проти невиконання Женевських угод США і Пакистаном, але виведення військ продовжує. З цього випливає: якщо угода не спирається на силу, то вона

тракується сильнішою стороною на власний розсуд. Американців цілком влаштовувала піддатливість Горбачова, його готовність іти на постійні й односторонні поступки на шкоду інтересам власної країни. Зневажливе ставлення до Радянського Союзу проявилось тоді вперше. Хоча ще ніщо не віщувало розвалу соціалістичного табору та Радянського Союзу, західні аналітики це вже прогнозували.

США і Пакистан продовжували нарощувати допомогу заколотникам, одночасно тиснучи на Горбачова в плані точного дотримання графіка виведення військ. Висловлюючи протести й попередження, радянські керівники, звісно ж, усвідомлювали, що їх безцеремонно обвели навколо пальця.

Выход спецминеров

Військово-політична обстановка в Афганістані по закінченні першого етапу загострилася повсюди. У ключових районах країни становище було напружене, заколотники обстрілювали гарнізони,

адміністративні центри, військові та промислові об'єкти. Вони створювали запаси зброї, боєприпасів, посилювали свої загони та групи.

Керівники партійно-державного апарату займали в цей час пасивну позицію. Дехто з них ігнорував вимоги постанов, наказів, директив, законів. Декларований урядом курс на національне примирення мав загальний, розпливчастий характер, практичними діями не підкріплювався. Заклики до налагодження контактів з опозицією не спиралися на чітко виражену програму.

Через кілька місяців радянські війська мали залишити Афганістан. У штабі 40-ї армії тривала напружена робота, робилося все, щоб цей етап виведення, як і перший, пройшов успішно. До зміни ситуації готувалося й афганське

керівництво, але своєрідно. Збройні сили Афганістану достатньою мірою були оснащені всім необхідними. Однак замість уживати заходів для підвищення їхнього морального стану, керівництво країни взяло курс на технічне переоснащення, прагнучи одержати від Радянського Союзу якнайбільше нових зразків озброєнь. Штучно нарощуючи чисельність усіх видів збройних сил, афганці подавали нові й

нові заявки на додаткові поставки техніки та зброї, водночас укомплектованість ними армії знижувалася.

На завершальному етапі виведення військ керівники республіки не хотіли задіювати свої

збройні сили для боротьби з опозицією, сподіваючись втягти в бойові дії «шурави» і тим самим затримати їх у країні. У Москву летіли тривожні телеграми з наполегливими проханнями залишити частину радянських військ чи, на крайній випадок, хоча б пізніше виводити їх із країни. Таку позицію афганців підтримував Шеварднадзе, що викликало подив у генералів та офіцерів 40-ї армії. Адже міністр закордонних справ був одним із основних «творців» Женевських угод. Залишити «урізаний» контингент означало зробити його заручником. Узяв гору здоровий глузд: було прийнято рішення не затримувати частину військ в Афганістані, а повністю й точно виконати взяті на себе в Женеві зобов'язання і вивести їх у встановлені терміни.

14 лютого 1989 року на аеродромі в Кабулі вже повною мірою господарювали афганці. Із залишених модулів вони виламували все, що ще можна було забрати. Техніка, яка стояла на охороні аеродрому, була передана представникам збройних сил Афганістану. По обіді злетіли два літаки Іл-76 із солдатами охорони, а о 20.00 на третьому літаку вилетіло керівництво оперативної групи Міноборони СРСР.

Останнім зі складу обмеженого контингенту радянських військ (за винятком тих, хто залишався в полоні) уранці 15 лютого 1989 року перейшов по мосту «Дружба» через річку Амудар'ю командуючий 40-ю армією генерал-лейтенант Б.Громов. По полудні буденно й непримітно Афганістан залишили радянські прикордонники.

У Термезі та Кушці солдатів, які виходили з Афганістану, зустрічали в основному їхні рідні та близькі, численні кореспонденти. Ніхто з керівників країни не вважав за потрібне бути присутнім при поверненні на батьківщину своїх солдатів, продемонструвавши тим самим повну байдужість до армії.

Так для СРСР закінчилися ці тяжкі й довгі роки засекреченої війни в Афганістані. Радянські війська вийшли, війна в Афганістані не закінчилася. Бойові дії навіть посилюлися. Несолодко довелося 30 радянським військовим радникам, котрі залишилися там, щоб продовжувати роботу.

Самовідданість, мужність і бойову майстерність, властиві радянським військовим в Афганістані, змушені були підтвердити і західні військові експерти. На другому етапі виведення ОКРВ з Афганістану багато солдатів та сержантів, яким настав час звільнитися, добровільно зголосилися залишитися там ще на кілька місяців. Мета одна — не наражати на небезпеку в останні місяці війни молодих, необстріляних.

«Афганці»- ветерани краще за інших знали, що від куль, гранат, мін, снарядів найчастіше гинули молоді й недосвідчені. Такий факт свідчить багато про що – і про гуманізм, і про самопожертву, і про масову мужність. Але особливо яскраво він характеризує атмосферу братерства, військової дружби, що панувала в радянських частинах і підрозділах. Мабуть, так кожен із героїв розумів

свій патріотичний обов'язок перед Батьківщиною.

За уточненими даними, всього у війні Радянська Армія втратила 14 тисяч 427 чоловік, КДБ — 576 чоловік, МВС — 28 чоловік загиблими і зниклими без вісті. Поранення і контузії отримали більше 53 тисяч чоловік.

Точне число загиблих у війні афганців невідоме. Наявні оцінки коливаються від 1 до 2 млн. чоловік.

Солдати не можуть просто «відійти» від війни: і по п'ятнадцяти роках після виведення військ вони «хворі» нею, вона сниться їм у кошмарних снах. Ветерани афганської війни опинилися у тяжкому становищі — багато пільг скасовано, можливості з надання допомоги сім'ям загиблих, інвалідам дуже обмежені. Якщо держава не піклується про тих, хто проливав кров у боях, кидає напризволяще воїнів-ветеранів, інвалідів, сім'ї загиблих, то навряд чи вона може розраховувати на підтримку свого народу. На жаль, сьогодні в країні сформувалося ставлення до армії як до паразитуючого елемента суспільства, без якого цілком можна обійтися. Під виглядом реформ армія активно руйнується...

Війна в Афганістані не припиняється вже понад двадцять років. Афганістан сьогодні — опорна база міжнародного тероризму й екстремізму, фабрика світового виробництва наркотиків, які приносять мільярдні доходи і підживлюють міжнародний тероризм.

Забувати досвід історії — злочинно. Віддати забуттю сумний досвід афганської війни — означає знехтувати трагічним уроком історії, що неминуче призведе до нових війн, кровопролиті і трагедій...

Встаньмо, постіймо хвилину, нехай у нас не заболять ноги, а тільки защемлять серця за тих, кого немає серед нас, хто лежить у землі, хто світить нам з небес, а може із підбитим крилом ніяк не перелетить Афганської гори.

Війна в Афганістані на сторінках книг

Выполняя интернациональный долг [Текст] / Сост.: Овсянников В.Н., Соловьёв А.Б. – М.: Политиздат, 1986. – 294 с., ил.

Цей художньо-публіцистичний збірник розповідає про мужність і героїзм воїнів в Афганістані, про безкорисну допомогу афганському народу.

Дынин, И.М. После Афганистана [Текст]: «Афганцы» в письмах, документах, свидетельствах очевидцев / И.М. Дынин. – М.: Профиздат, 1990. – 144 с.

Ця книга буде цікавою всім, кому не байдужі нелегкі долі «афганців». В основу своєї розповіді очевидець подій, які відбувались на багатостраждальній афганській землі; військовий публіцист Іван Михайлович Динін поклав документальні факти і листи, свідчення воїнів-інтернаціоналістів, які повернулись додому, а також особисті спостереження, які знову і знову заставляють задуматись над проблемами морального здоров'я нашого суспільства.

Кирьязов, В.П. Афганское эхо [Текст]: очерки о воинах-интернационалистах / В.П. Кирьязов. – Одесса: Маяк, 1990. – 192 с.

Афганістан – пам'ятна сторінка в біографіях героїв цієї документально-публіцистичної книги – молодих робітників, колгоспників, студентів. Виконавши свій інтернаціональний обов'язок, вони повернулись на Батьківщину, до мирної праці. Їх відрізняє соціальна активність, неприйняття зла, фальші, зарядженість до великих справ. Разом з тим у них ще немало проблем. Автор ставить ці запитання не згладжуючи гострих кутів, не обминаючи больових точок, розповідаючи про досить різні людські долі.

Книга пам'яті (1979-1989). Тернопільська область [Текст] / Упоряд. В. Погорецький. – Тернопіль: Воля, 2004. – 88 с. (+ вкладка 16 с.)

«Книга пам'яті» увіковічне імена молодих хлопців з Тернопільщини, які загинули під час війни в Афганістані.

Автор-упорядник, який сам є учасником бойових дій, згадує, про трагічні події минулої війни, подає спогади рідних та друзів, цитати, уривки з листів.

Книга застерігає та ставить багато запитань, відповіді на які дасть час та історія.

«Но мы не забудем друг друга» [Текст] / Сост.: Буравцева Н.П. – М.: Профиздат, 1990. – 64 с. – (Современник в письмах, документах, свидетельствах).

Павло Анатолійович Буравцев, з листів якого складається дана книга, прожив на світі всього 19 років – 22 листопада 1985 р. загинув у бою з душманами. Пішов з життя, «не долюбив, не докурив последней сигареты», як і багато інших радянських солдатів, які воювали в Афганістані. Листи Павла до коханої дівчини показують прекрасну душу молодого людини, який мав один із самих важливих талантів – талант кохати.

Проханов, А.А. Там, в Афганистане... [Текст]: романи, повісті / А.А. Проханов. – М.: Воениздат, 1988. – 607 с.

Твори, які ввійшли в книгу А. Проханова: роман «И вот приходит ветер» та повість «Светлей лазури» увібрали в себе особисті враження та спостереження письменника від поїздок в Нікарагуа та Афганістан. Головний герой роману – радянський фоторепортер Андрій Горлов, який працює за завданням центральної газети, в Нікарагуа, в розпал боротьби народу проти контрреволюції.

Повість «Светлей лазури» присвячена радянським воїнам, які виконували свій інтернаціональний обов'язок в Афганістані, і розповідає про один день батальйону бойової охорони на трасі Саланг, який захищав від нападу колони афганських машин з мирним вантажем і людьми.

Стрельцова Н.И. Возвращение из Афганистана [Текст] / Н.И. Стрельцова. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 222 с.

Ця книга – суворий та гіркий документ про афганські події, учасниками та очевидцями яких є її герої, в більшій чи меншій мірі обпалені вогнем трагедії, яка випала на долю покоління вісімдесятих. Книга «Возвращение из Афганистана» присвячена тим нашим хлопцям, які загинули в чужих пісках. Адресована ж вона тим, хто зобов'язаний розділити їх біль, перемогти разом з ними втрати і винести певний урок, заданий афганським десятиліттям.

Афганська війна на сторінках преси

Вишковський, Р. Спогади – як рани [Текст] / Р. Вишковський // Свобода. – 2006. – 18 лют. – С.11

Галан, Г. За суттю своєю вони мирні люди [Текст] / Г. Галан // Народне слово. – 2007. – 16 лют.

Розмова з Валентином Ковтуном із смт. Вишнівець та з головою районної спілки ветеранів Афганістану, воїнів-інтернаціоналістів Ігорем Гуменюком, про сучасне становище воїнів-афганців.

Грещук, Г. «Афган» у долях назавжди [Текст] / Г. Грещук // Свобода. – 2007. – 17 лют. С.1

Святкування виведення військ з Афганістану у м. Тернопіль.

Грещук, Г. Їх назавжди поріднив Афганістан [Текст] / Г. Грещук // Свобода. – 2008. – 20 лют. – С.2

Про святкування 19-ї річниці виведення радянських військ з Афганістану в м. Тернопіль.

Громов, Б. Залишилась в афганському небі... [Текст] / Б. Громов // Україна молода. – 2008. – 15 лют. – С.17

Розповідь про долю Тетяни Врублевської, яка загинула за кілька днів до свого весілля.

Дичко, Б. Герої негероїчної війни [Текст]: відлуння Афганістану / Б. Дичко // Свобода. – 2009. – 6 лют. – С.3

Ігор Сендзік зі смертю впритул зіткнувся під час першого ж бойового виходу. На підступах до ущелини, де зачаївся ворожий караван зі зброєю, авангард групи розвідників напорівся на міни.

Дичко, Б. Приречений на смерть... [Текст] / Б. Дичко // Твій вибір. – 2009. – 19 лют. – С.6

У Дмитра Ступ'яка вибору не було, як і в більшості українських солдатів. Він не хотів травмувати рідних розповідями про те, що відбувалось в Афганістані насправді, та й цензура не дозволила б зробити цього.

Дичко, Б. Цей проклятий місяць липень [Текст]: відлуння чужої війни / Б. Дичко // Свобода. – 2009. – 20 лют. – С.3

Кінець грудня 1979-го. Тоді слово 2війна ще не звучало ні серед нас, ні у засобах масової інформації. Автор статті Богдан Дичко згадує про пекло Афганістану та про свого земляка Петра Бадецького, який повернувся з чужої війни додому в цинковій труні.

Іваськів, Н. Пам'ять безсмертна [Текст] / Н. Іваськів // Народне слово. – 2009. – 9 січ.

Афганська війна – болючий спогад воїнів-ветеранів, невимовна туга матерів. У цій статті розповідається про Павла Турського уродженця села Синява, Збарзького району, який загинув у бою в м. Кабул, 1986 року.

Когут, В. А життя таке коротке [Текст]: слово про Ярослава Горошка / В. Когут // Вільне життя. – 2008. – 9 лют. – С. 7

Розповідь про долю одного з героїв афганської війни, патріота України, Героя Радянського Союзу підполковника Ярослава Павловича Горошка.

Когут, В. Ми пам'ятаємо Афганістан [Текст] / В. Когут // Вільне життя. – 2008. – 18 лип.

Про розробку перспективного плану основних заходів з відзначення 20-тої річниці виведення військ з Афганістану.

Кравчук, В. Межа [Текст] / В.Кравчук // Народне слово. – 2009. – 9 січ.

Офіцер – людина честі, яка не ховається за спину солдатів, а особливо тоді, коли війна випадає на долю в такому молодому віці. Про що думав, про що мовчав офіцер Віталій Осецький, уродженець села Кинахівці, Збарзького району, про це розповідає автор статті.

Ліберний, О. Бій одлунав, життя лишило рани [Текст] / О. Ліберний // Свобода. – 2005. – 19 лют.

Ліберний, О. Війнам оцінку дає час [Текст] / О. Ліберний. – Свобода. – 2005. – 19 лют.

Ліберний, О. Покалічила долі безглузда війна [Текст] / О. Ліберний // Свобода. – 2006. – 18 лют. – С.11

Про відзначення 17 річниці виведення обмеженого контингенту радянських військ з Афганістану.

Ліберний, О. Щоб «чорні тюльпани» не літали... [Текст] / О. Ліберний // Свобода. – 2007. – 17 лют. – С.4

Зустріч керівників Тернопільської області з воїнами-афганцями, вдовами, членами їхніх родин.

Омелянчук, І. А у снах приходять Кандагар... [Текст] / І. Омелянчук // Урядовий кур'єр. – 2004. – 13 лют. – С. 7

Якимось особливо хвилюючими є ті мітинги-реквієми: навіть міцні, як криця, чоловіки можуть тут просльозитись. У цій статті розповідається про долю бойових побратимів Сергія Зінича та Петра Шевчика, уродженців міста Рівне, які разом пройшли пекло Афганістану.

Онисько, І. Це було під Кабулом [Текст] / І. Онисько // Свобода. – 2006. – 18 лют. – С.11

Спогади про війну в Афганістані учасника бойових дій.

Поліщук, О. Афганістан болить у душі [Текст]: презентації / О. Поліщук // Свобода. – 2009. – 20 лют. – С.3

3 нагоди 20-річчя виведення військ з Афганістану у Тернопільському видавництві «Астон» побачила світ книга «Обпалені війною. Афганістан. 1979-1989 роки».

Поліщук, О. Не повернулись з чужини 48 героїв [Текст]: мітинг-реквієм / О. Поліщук // Свобода. – 2009. – 20 лют. – С.3

У війні в Афганістані взяли участь 2500 наших краян, 48 молодих хлопців з неї не повернулися, два – пропали безвісти, кожен п'ятий став інвалідом. Тому урочини вшанування воїнів-афганців завжди мають гіркий присмак.

Сиско, І. Афган розтоптав найкращих [Текст]: пишемо Книгу пам'яті / І. Сиско // Народне слово. – 2008. – 21 лис.

Анатолій Бабак із Залісців, Збарзького району, Олег Гончарук із смт. Вишнівець – це одні із тисяч солдатів, яких змолота державна «машина» без жалю і співчуття в Афганістані.

Сиско, І. Весну зупинила афганська куля [Текст] / І. Сиско // Народне слово. – 2009. – 9 січ.

Про життя і службу в армії Олексія Маньковського уродженця села Великі Вікнини, Збарзького району.

Сиско, І. І вернувся чорним тюльпаном [Текст] / І. Сиско // Народне слово. – 2009. – 20 лют.

Прочини 20-ї річниці виведення радянських військ з Афганістану, які відбулись у Збарзькій райдержадміністрації повертали у далеке минуле бойових побратимів, змушуючи знову аналізувати та задумуватись над непростими запитаннями, на які сьогодні нелегко знайти відповіді: чому українські хлопці опинились на розпечених каміннях Афгану? За що проливали кров і що слід зробити, щоб подібне ніколи не повторилось?

Сиско, І. Пам'ятають як героя [Текст] / І. Сиско // Народне слово. – 2009. – 1 січ.

Мужній вчинок став початком загибелі в Афганістані Козака Івана Тарасовича з Вищих Луб'янок Збарзького району.

Стефанів, В. Серед своїх почувися чужими [Текст] / В. Стефанів // Урядовий кур'єр. – 2008. – 15 лют. – С. 18

Про афганську війну написано багато. У цій статті йдеться про військових радників, які служили в афганській армії. Спогади про майора Михайла Гурбу, який вів бойову підготовку особливого складу.

Теліщук, Г. Їм досі сниться війна...[Текст] / Г. Теліщук // Вільне життя. – 2007. – 17 лют.

Спогади про афганську війну Ігоря Бондарчука та братів-близнюків Ярослава та Григорія Кучми.

У пам'ять про побратимів [Текст] // Вільне життя. – 2008. – 17 черв., 10 черв., 24 черв., 8 лип., 15 серп., 29 серп., 5 верес., 26 верес., 17 жовт., 24 жовт.

Воїни-афганці назавжди будуть в нашій пам'яті. Минулого не змінити, залишається тільки молитись за упокій їх душ і благати Бога, аби ніколи не пролилась людська кров, не сиротіли батьки.

Обласний приватний благодійний фонд «Шураві і побратими та «Чорний тюльпан»» веде сторінку пам'яті про воїнів-афганців, які загинули в жорстокій війні.

Філик, І. Вшанували воїнів-афганців [Текст] / І. Філик // Народне слово. – 2007. – 23 лют.

В день Стрітєння Господнього, коли очікуємо приходу весни, нового життя – вшановуємо мужніх чоловіків, учасників бойових дій на території інших держав.

Філик, І. І живих згадали, і полеглих [Текст] / І. Філик // Народне слово. – 2006. – 17 лют.

У день 17-ї річниці виведення радянських військ з Афганістану відбулись урочистості, на яких згадали тих, хто не повернувся з жорстокої, ненависної нам війни.

Філик, І. Їм досі сняться гори Кандагару [Текст] / І. Філик // Народне слово. – 2006. – 10 лют.

«То була не наша війна. Система не запитувала згоди». Про війну в Афганістані розповідають колишні воїни-афганці.

Чорна, І. Туди віз АН, а звідти – «Чорний тюльпан» [Текст]: вірш / І. Чорна // Вільне життя. – 2008. – 16 лют.

Сценарії святкування виводу військ з Афганістану

Денисенко, Л. Афганськими дорогами [Текст]: виховна година / Л. Денисенко // Шкільний світ. – 2006. – №2. – С.14-18

Куса, Т. Як довго ця війна тривала [Текст]: вечір пам'яті до 15-ї річниці виводу військ з Афганістану / Т. Куса // Шкільний світ. – 2004. – №2. – С. 19-22

Сергеева, Т. Ти – вічний біль, Афганістан... [Текст]: вечір-реквієм / Т. Сергеева // Шкільний світ. – 2007. – № 4. – С. 7-9

Філенко, В. Поети не гинуть [Текст]: урок пам'яті про війну в Афганістані / В. Філенко // Шкільний світ. – 2009. – №4. – С. 5-7